

MAR / Meri Viikari

12.4.2023

Sähkömarkkinatoimikunta 1/2023

Aika 16.3.2022 klo 9.00–13.00

Paikka Fingrid Triotto nh. Kopula tai Teams

Osallistujat

Ossi Ikonen
Maarit Herranen
Jukka Joronen
Antti Keskinen
Esko Kytömäki

Mika Laakkonen
Reima Neva
Teija Pelkonen
Jan Rönback
Ville Sihvola
Harri Sirpoma
Matti Supponen

Mikael Surakka
Margus Vals

Asta Sihvonen-Punkka
Juha Hiekkala
Meri Viikari, siht.
Jyrki Uusitalo
Vilma Virasjoki

Neste Oyj
Äänekosken Energia Oy
Tampereen Sähkölaitos Oy
Ilmatar Oy
Volve Market Services AS Filial
Finland
Power-Deriva
EPV Energia Oy
UPM Energy Oy, puheenjohtaja
Fortum Oyj
Elenia Oy (etäyhteyksin)
HELEN Oy
Suomen Sähkönkäyttäjät ry
(etäyhteyksin)
Outokumpu Oyj
Eesti Energia AS

Fingrid Oyj
Fingrid Oyj
Fingrid Oyj
Fingrid Oyj (kohta 3)
Fingrid Oyj (kohta 5)

MAR / Meri Viikari

12.4.2023

1 Kokouksen avaus

Teija Pelkonen avasi kokouksen klo 9.00 ja asialista hyväksyttiin.

2 Toimikunnan vuoden 2023 kokoonpano ja toimikuntalaisten esittäytyminen, Toimikunnan toimintaperiaatteet ja kilpailulainsäädäntö

Asta Sihvonen-Punkka toivotti sähkömarkkinatoimikuntalaiset tervetulleiksi kokoukseen ja uudet jäsenet mukaan toimikunnan toimintaan. Toimikunta on yksi Fingridin kolmesta asiakastoimikunnasta. Sähkömarkkinatoimikunta on neuvoa-antava elin, jossa käydään keskustelua ajankohtaisista sähkömarkkinoiden kehitykseen liittyvistä aiheista. Toimikunta ei tee virallisia päätöksiä.

Kokouksia on neljä kertaa vuodessa ja toiminta on avointa ja läpinäkyvää. Esitysmateriaalit ja muistiot ovat julkisia. Toimikunnan jäsenten jäsenkausi on kolme vuotta.

Asta kertoi kilpailulainsäädännöstä ja sen noudattamisesta toimikunnassa. Osana kokousmateriaalia on jaettu myös tarkempi [ohjeistus kilpailulainsäädännön noudattamisesta](#). Jokaisen toimikuntalaisen tulee tutustua ohjeistukseen ja toimia sen mukaisesti. Toimikunnassa ei käsitellä aiheita, joilla voisi olla vaikutusta markkinakäyttäytymiseen, eikä toimikunnassa käsitellä luottamuksellisia tietoja.

Toimikunnan jäsenet esittäytyivät.

3 Yhteenveto kuluneesta talvesta

Jyrki Uusitalo esittäytyi ja kertoi kuluneesta talvesta sähköjärjestelmän ylläpidon kannalta. Syksyllä nostettiin keskusteluun kolme asiaa, joilla on merkittävä vaikutus talven tehotilanteeseen; 1) Sähkön tuotanto kotimaassa ja Olkiluoto 3 käyttöönotto, 2) sähkön saatavuus naapurimaista ja 3) säätila. Talvi 2022 -23 osoittautui tuuliseksi ja Olkiluoto 3 oli käytössä joulukuun kovimpien pakkasten aikana. Rajajohtoyhteyksissä oli talven aikana vain yksi merkittävämpi häiriö, kun rajajohto pohjoisessa Ruotsin puolella vikaantui. Pääsääntöisesti sähköä on talven aikana ollut hyvin saatavilla naapurimaista. Talvi oli leuto, joten kulutus ei kiirinyt erityisen korkealle. Kolmen esille nostetun riskin osalta riskit eivät onneksi talven aikana realisoituneet.

Sähkön säästö näkyi talven aikana toiminnassa hyvin. Kulutus reagoi hyvin korkeisiin hintoihin ja väheni noin 10 % marras-joulukuussa ja 5 % tammi-helmikuussa. Lisäksi käytettävissä oli vapaaehtoinen sähköjärjestelmän tuki -järjestelmä, johon ilmoitettiin mukaan yli 500 MW joustoa.

Talven korkein tuntitason kulutuslukema osui maaliskuulle. Tuotannon osalta ennätys tehtiin tammikuussa, jolloin rikottiin aiempi vuoden 2004 ennätys. Ensi talveksi on oletettavissa lisää tuotantokapasiteettia, kuten tuulivoimaa ja Olkiluoto 3 kaupallisessa tuotantokäytössä, joten näiltä osin ensi talven tehotilanteen tulisi olla kulunutta talvea parempi.

Kysyttiin, mikä lämpötilan vaikutus oli kulutukseen, jos sähkön säästötoimenpiteitä ei huomioida. Jyrki kertoi, että karkeasti arvioiden sähkön kulutus nousee noin 150 MW astetta kohden. Kaikkien aikojen kulutushuippu on vuodelta 2016, jolloin kulutus nousi runsaaseen 15 000 MW:iin.

Keskusteltiin viestinnästä talven riskien osalta. Yleinen tietämys sähkömarkkinoista on kasvanut talven aikana merkittävästi ja kiinnostus joustoratkaisuihin on lisääntynyt. Ja vaikka riskit eivät toteutuneet, niin talven opit kannattaa pitää mielessä tulevia talvia ajatellen.

MAR / Meri Viikari

12.4.2023

4 EU:n markkinakonsultaatio

Juha Hiekkala esittäytyi ja kertoi, että Euroopan komissio aloitti eurooppalaisen sähkömarkkinamallin uudistamisen Venäjän aloittaman energiasodan seurauksena ja järjesti alkutalvesta julkisen kuulemisen muutosehdotuksista. Fingrid lähetti kuulemiseen oman vastauksen ja osallistui myös eurooppalaisten siirtoverkonhaltijoiden yhteiseen vastaukseen ENTSO-E:n kautta. Pohjoismaiset kantaverkkoyhtiöt julkaisivat lisäksi yhteisen lausunnon, joka toimitettiin kuulemiseen.

Sekä Fingridin omassa vastauksessa, että pohjoismaisten kantaverkkoyhtiöiden lausunnossa korostettiin sitoutumista nykyisen sähkömarkkinamallin keskeisten piirteiden turvaamiseen. Ennen kaikkea nähtiin erityisen tärkeäksi turvata marginaalihinnointelu ja lyhyen aikavälin markkinoiden toimivuus, sekä minimoida markkinoiden vääristymät ja interventiot, jotka voivat johtaa korkeampiin pitkän aikavälin kustannuksiin ja tehottomuuteen. Myös ENTSO-E asettui vahvasti marginaalihinnointelun ja yhtenäisten sähkömarkkinoiden taakse.

Komissio julkaisi ehdotuksen päivityksistä markkinamalliin 16.3.2023. Komission ehdotus on Juhan mielestä pohjoiseurooppalainen puolustusvoitto ja eräänlainen kompromissi. Ehdotuksessa on useita toimenpiteitä, joita jäsenvaltiot voivat halutessaan ottaa käyttöön. Komissio ehdottaa muutoksia sähkömarkkinadirektiiviin, sähkömarkkina-asetukseen, sekä REMIT-asetukseen. Päivitetyt lainsäädännön voimaantulo voisi olla mahdollista aikaisintaan vuosien 2024 -25 aikana.

Keskusteltiin komission ehdottamasta markkinamallimuutoksesta ja jokainen toimikunnan jäsen kertoi oman yrityksensä näkökulman. Yleisesti pidettiin hyvänä, ettei merkittäviä muutoksia markkinamalliin ehdotettu eikä marginaalihinnointeluun ole tulossa muutoksia. Nähtiin tärkeäksi, että hinta- ja markkinaohjautuvuus säilyy ja että uudistukset eivät aiheuttaisi markkinapaikkojen pirstaloitumista ja likviditeetin alenemista.

Kysymyksiä herätti erityisesti PPA- ja CFE-sopimuksia koskevat kirjaukset. Käytännön toteutukseen ehdotus ei antanut tarkkoja kuvauksia, joten tältä osin uudistuksen vaikutusten arviointi koettiin haasteelliseksi. Myös virtuaalihatut herättivät ihmetystä.

Pitkän aikavälin suojautumiseen toivottiin parannusta kysynnän ja tarjonnan tasapuolisuus säilyttäen. Markkinoilla suojautumisen aikahorisonttia pitäisi saada pidemmäksi. Johdannaismarkkinoilla nähtiin haasteita pitkän aikavälin likviditeetissä.

5 Flow based -siirtokapasiteetinlaskentamenetelmän ulkoisten rinnakkaisajojen tuloksia

Vilma Virasjoki esittäytyi ja kertoi Flow based (FB) -kapasiteetinlaskennan ulkoisten rinnakkaisajojen tuloksista. Flow-based –menetelmä on sähkön siirtoihin perustuva menetelmä markkinoille annettavan kapasiteetin määrittämiseksi. Taustalla on vaatimus EU:n verkkosääntöjen käyttöönotosta ja menetelmän odotetaan tehostavan siirtoverkkojen käyttöä, sekä lisäävän kaupankäyntimahdollisuuksia rajat ylittävässä kaupassa. Pohjoismaissa menetelmän käyttöönotto on edennyt ulkoisiin rinnakkaisajoihin, joiden aikana uutta menetelmää verrataan nykyiseen menetelmään. Viranomaiset tulevat arvioimaan FB-menetelmän hyväksyttävyyttä perustuen määrittelemiinsä avaintulosmittareihin kolmen kuukauden arviointijakson ajalta. Arviointijaksosta tehdään raportti, josta järjestetään kevään aikana julkinen kuuleminen. Kun viranomaiset ovat antaneet arvion menetelmästä tulee rinnakkaisajoja jatkaa vähintään kuusi kuukautta ennen käyttöönottoa. Aikaisin mahdollinen aikaikkuna uuden menetelmän käyttöönotolle on täten vuoden 2024 ensimmäinen kvartaali.

MAR / Meri Viikari

12.4.2023

Ulkoisten rinnakkaisajojen aikavälin 1.12.2022 – 12.2.2023 tulosten perusteella FB tuottaa nykyistä NTC -menetelmää suuremman kokonaismarkkinahyödyn Pohjoismaissa. Suomen osalta markkinahyödyn muutos on tältä tarkastelujaksolta hyvin pieni ja hieman negatiivisen puolella. Suomen aluehinta olisi FB -menetelmällä ollut hieman alempi kuin NTC -menetelmässä. Tuloksia tarkastellessa on hyvä huomioida, että markkinasimuloinneissa ei huomioida mahdollista markkinatoimijoiden tarjouskäyttäytymisen muutosta, koska simuloinnit tehdään käyttäen todellisia tarjouskirjoja.

Lisätietoa menetelmästä löytyy RCC:n nettisivuilta, sekä pohjoismaisista ja kansallisista sidosryhmätilaisuuksista.

Kysyttiin, julkaistaanko FB käyttöönoton jälkeen myös NTC kapasiteetit. NTC kapasiteetteja ei enää julkaista, koska niitä ei lasketa. Pitkän aikavälin NTC-kapasiteetit tullaan julkaisemaan ainakin ensimmäisen vuoden ajan ja tämän jälkeen tarjousalueiden välisinä ATC-arvoina siihen saakka, kunnes pitkän aikavälin kapasiteetin jakamisessa siirrytään FB-mallinnukseen.

Nostettiin esille NO4 tarjousalueen runsaan vedenkäytön haasteet FB-mallinnuksessa. Vilma kertoi, että viikosta 7 alkaen mallinnushaastetta on pyritty lieventämään huomioimalla tarjousalueen kriittiset verkkoelementit entistä paremmin.

Kysyttiin, tuleeko FB-käyttöönotosta vielä päätöksentekohetkeä? Ritva Hirvonen kertoi, että FB on viranomaisten hyväksymä kapasiteetinlaskentamenetelmä Pohjoismaissa ja sen käyttöönotolle on asetettu tiettyjä ehtoja, kuten viranomaisten edellyttämä 3 kuukauden raportointijakso ja avaintulosmittarit. Hyväksytyin 3 kk raportointijakson jälkeen rinnakkaisajoa jatketaan vielä 6 kk, jonka perusteella kantaverkkoyhtiöt tekevät päätöksen käyttöönotosta.

6 ACER päätös

Asta Sihvonen-Punkka kertoi, että ACER:n Board of Appealin päätöstä Fingridin valitukseen liittyen hintasuojausmahdollisuuksiin FI-SE rajalla ei ole vielä tullut.

ACER:n päätöksen mukaisesti Suomen ja Ruotsin välillä tulee ottaa käyttöön pitkän aikavälin suojaustuotteita ja suositeltavana ratkaisuna päätöksessä on niin sanottu EPAD coupling menetelmä. Pitkän aikavälin siirto-oikeuksia ei päätöksen mukaisesti rajalla voida ottaa käyttöön. Fingrid päätyi valittamaan päätöksestä ACER:n Board of Appeal:ille ja valitusprosessi on edelleen kesken.

Valituksesta huolimatta Fingridin ja Svk:n tulee edistää ACER:n päätöksen mukaisesti hintasuojauksen käyttöönottoa. Fingrid ja Svk ovat hakeneet lisäaikaa yhteisen ehdotuksen tekemiselle 14.10.2023 asti.

Kysyttiin, milloin Fingridin ja Svk:n ehdotus on tulossa julkiseen kuulemiseen. Asta kertoi, että todennäköisesti syksyn alussa ja tavoitteena on pitää ennen kuulemistä sidosryhmäwebinaari.

Kysyttiin, olisiko sidosryhmien mahdollista vaikuttaa jo aiemmin ehdotuksen sisältöön ja nostettiin esille toive, että sidosryhmät otettaisiin mukaan jo varhaisessa vaiheessa ehdotuksen valmisteluun keskustelemaan erilaisista vaihtoehdoista. Asta vastasi, että Fingrid ottaa erittäin mielellään ehdotuksia ja ideoita vastaan. Toistaiseksi mitään ratkaisua ei ole vielä lyöty lukkoon.

Asta kertoi, että energiaviranomainen arvioi suojausmahdollisuuksia neljän vuoden välein perustuen edeltävän neljän vuoden tilanteeseen. Edellinen arvio tehtiin vuonna 2021, joten seuraava arviointi tehdään jo parin vuoden päästä. Suojausmahdollisuuksiin voi tulla muutoksia sähköjärjestelmän

MAR / Meri Viikari

12.4.2023

muuttuessa ja Suomen tullessa entistä sähköomavaraisemmaksi, joten nähtäväksi jää onko vastaavaa tarvetta suojaustuotteille enää muutaman vuoden päästä.

7 Fortum esittäytyy

Jan Rönneback esittäytyi ja esitteli Fortum Oyj:n toimintaa. Fortum on energiayhtiö, jonka ydinliiketoiminta on Pohjoismaissa. Tuotantokapasiteetti koostuu pääsääntöisesti vesi- ja ydinvoimasta. Vuonna 2022 Fortumin liikevaihto oli 2 mrd.€ ja energian tuotantoa Pohjoismaissa oli yli 44 TWh. Sähkön tuotannon lisäksi Fortumilla on myös lämmöntuotantoa. Fortum on Pohjoismaiden suurin sähkön vähittäismyyjä ja kolmanneksi suurin tuottaja.

Fortum julkaisi maaliskuussa edellisen vuoden tuloksen yhteydessä myös uuden strategian. Strategisena prioriteettina on edistää puhdasta energiantuotantoa ja teollisuuden hiilestä irtautumista yhdessä asiakkaiden kanssa. Myös organisaatioon tuli strategiauudistuksen myötä muutoksia, kuten uusia yksiköitä.

Fortumin Trading and Asset Optimization -yksikkö vastaa Fortumin 150 vesivoimalan ohjaamisesta ja tuotannon myynnistä. Yksikössä on noin 250 henkilöä, joista sähkömarkkinoiden parissa työskentelee noin 30 henkilöä. Fortum toimii kaikilla sähkön fyysisillä markkinoilla.

Kiitettiin Jania mielenkiintoisesta esityksestä.

8 seuraavat kokoukset:

Keskusteltiin tulevien kokousten aiheista. Kesäkuun kokouksen esityslistalle ehdotettiin seuraavia aiheita.

- Pohjoismaisen tasehallintahankkeen aikataulut ja tilannekatsaus
- Tasevastaavien vakuusvaateet
- Varttitaseen käyttöönotto
- Fingridin sähköjärjestelmävisio
- Fingridin kapasiteettiselvitys
- FI-SE3 vientirajoitukset

Juha Hiekkala kertoi FI – SE3 vientikapasiteetin tilanteesta. Svenska kraftnät on sovitusti ottanut käyttöön hätätehonsäätömahdollisuuden ennen Olkiluoto 3:n kaupallista käyttöönottoa. Vientikapasiteettia on edelleen rajoittanut SE3 -tarjousalueella olevien ydinvoimalaitosten huoltokatkokset. Kun Ruotsin ydinvoimalat saadaan takaisin verkkoon, nousee FI-SE3 kapasiteetti parhaimmillaan 600 MW tasolle.

Svk odottaa Flow based -kapasiteetinlaskentamenetelmän ratkaisevan Ruotsin sisäisiä siirtorajoituksia koskevia ongelmia mm. FI-SE3:n osalta. Fingridin mielestä toistaiseksi ei ole näyttöä, että FI-SE3 -siirtokapasiteetti kasvaisi Flow-based:n myötä.

Pidemmän aikavälin ratkaisuja voi löytyä myös käynnissä olevasta tarjousalueselvityksestä, jossa tavoitteena on määrittellä Ruotsin tarjousalueet siten, että ne vastaisivat paremmin verkon fyysisiä pullonkauloja. Fingridin mielestä tarjousalueet tulisi määrittellä siten, että ne myös helpottaisivat FI-SE3 -rajoituksia. Fingrid on kannustanut Svk:ta kehittämään kantaverkkoaan siten, että Aurora-yhteyden käyttöönoton aikoihin, myös FI – SE3 -siirtokapasiteettia voitaisiin palauttaa käyttöön. Fingridin käsitys

MAR / Meri Viikari

12.4.2023

on, että 2020 -luvun lopulla valmistuvien Svk:n verkkovahvistuksien myötä FI-SE3 siirtokapasiteetti palautuisi 70 % säännön edellyttämälle tasolle.

Seuraavat kokoukset ovat:

- 16.6.2023
- 5.9.2023
- 15.12.2023